

**Програма профілактики сказу на території
Курісовської сільської територіальної громади на 2025 – 2028 роки**

1. ПАСПОРТ ПРОГРАМИ

1	Назва Програми	Програма профілактики сказу на території Курісовської сільської територіальної громади на 2025 – 2028 роки
2	Ініціатор розроблення Програми	Курісовська сільська рада Березівського району Одеської області
3	Розробник Програми	Курісовська сільська рада Березівського району Одеської області
4	Відповідальний виконавець Програми	Курісовська сільська рада Березівського району Одеської області
5	Термін реалізації Програми	2025 – 2028 роки
6	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми	Програма не потребує фінансування

2. ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ

Сказ – особливо небезпечна інфекційна хвороба всіх теплокровних тварин (хворіють всі види домашніх, сільськогосподарських та диких тварин) і людини. Характеризується тяжким ураженням центральної нервової системи і закінчується летально.

Збудник хвороби – нейротропний вірус з родини рабдовірусів, роду лісавірусів. Він містить одониткову РНК і оточений оболонкою, має кулевидну форму. Важливою біологічною властивістю вірусу сказу є його мінливість. Штами, що виділяються в природних умовах в різних країнах світу, від різних тварин, неоднорідні.

На основі серологічних досліджень ізолятів сказу з використанням моноклональних антитіл Комітет експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) по сказу (1986 р.) запропонував групу вірусів сказу розподілити на 4 серотипи.

До першого серотипу належать класичні штами вірусу сказу, тоді як серотипи 2, 3, 4 називають вірусами, пов'язаними зі сказом.

При дослідженні ізолятів вірусу сказу генетичними методами встановлено 6 генотипів. При цьому для 1 - 4 стереотипів результати співпадають з даними серологічних досліджень. Поряд з цим, додатково виділено 5 і 6 генотипи, до

яких віднесені віруси, виділені від європейських кажанів і від людей, які мали контакт з кажанами у Фінляндії і в Україні.

У зв'язку з тим, що за даними Комітету експертів ВООЗ, імунізація антирабічними вакцинами не захищає від зараження вірусами, пов'язаними зі сказом (2-6 генотипи), велике значення має типізація штамів, які виділяються при лабораторних дослідженнях патматеріалу, а також тих, що використовуються для виробництва антирабічних вакцин.

Джерелом збудника сказу є хворі тварини, які виділяють вірус головним чином зі слиною. За джерелом та резервуаром збудника розрізняють епізоотії сказу міського типу, основними розповсюджувачами якого є собаки, і епізоотії сказу природного типу, що поширюється дикими м'ясоїдними – лисицями, єнотовидними собаками, вовками, пацюками та іншими.

Сказ природного типу розповсюджений на значних територіях. Епізоотична ситуація в Україні за останні 10 років залишається напруженою. Однак на території Курісовської сільської територіальної громади ситуація контрольована – останній випадок захворювання серед тварин був зафіксований у 2021 році.

Головне джерело збудника інфекції в територіальній громаді можуть бути дикі лисиці та домашні собаки і коти. Особливостями сказу є виражена сезонність захворювання. Серед лисиць спостерігається 2 підйоми захворювання: 1-ий – у лютому – квітні, в час парування лисиць, 2-ий – у вересні - грудні, коли збільшується щільність популяції лисиць за рахунок молодих тварин. Серед сільськогосподарських тварин підйом захворювання відмічається у другій половині року і досягає свого максимуму в осінній період (жовтень-листопад), що обумовлено більш тісним контактом сільськогосподарських тварин з джерелом інфекції в пасовищний період. Важливими епізоотологічними ознаками сказу природного типу є переміщення центру епізоотії в сільську місцевість, зміна видового складу хворих тварин (зниження захворюваності собак і збільшення захворюваності диких, сільськогосподарських тварин, котів), створення зон стійкого неблагополуччя, 2-3-х - річна циклічність підйомів епізоотії.

Зараження сказом відбувається, в основному, через укуси чи внаслідок потрапляння слини хворої тварини на свіжі поранення, подряпини шкіри або слизових оболонок. Не виключений оральний шлях зараження сказом, що необхідно обов'язково враховувати при утилізації трупів.

Проблема боротьби та профілактики сказу є не тільки медичною та ветеринарною, а й загальнодержавною. Епізоотична ситуація в територіальній громаді може загрожувати виникненню захворювань серед людей. Цьому сприяє безпритульні тварини, недотримання правил утримання домашніх тварин їх власниками, а також значна кількість осіб, які звертаються за медичною допомогою в лікувально-профілактичні заклади з приводу покусів їх тваринами.

3. МЕТА ПРОГРАМИ

Кінцевою метою програми є унеможливлення виникнення сказу серед тварин і людей.

За допомогою Березівської районної державної лікарні ветеринарної медицини та співпраці з Тилігульським аграрним фаховим коледжем забезпечити вчасне проведення профілактичних заходів у вигляді вакцинації домашніх тварин (собак і котів, а у випадку необхідності, при підозрі захворювання на сказ, усіх контактних тварин)

4. ЗАВДАННЯ ТА ЗАХОДИ

Основою ефективного проведення заходів профілактики та боротьби зі сказом є:

- комплексне здійснення заходів з боротьби зі сказом установами та закладами державної ветеринарної медицини, охорони здоров'я, національної поліції, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, установами житлово-комунального, лісового, мисливського господарств під керівництвом комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Курісовської сільської ради;
- систематичний аналіз епізоотичної та епідемічної ситуації;
- своєчасна діагностика захворювань;
- регулювання чисельності безпритульних тварин (виконання заходів здійснюється на підставі Програми захисту тварин від жорстокого поводження, створення комфортних умов співіснування людей і тварин в Курісовській сільській територіальній громаді);
- забезпечення стовідсоткового охоплення профілактичними щепленнями проти сказу собак, а у зонах стійкого неблагополуччя і котів;
- контроль за дотриманням правил утримання домашніх тварин;
- кваліфікована, своєчасна і у повному обсязі антирабічна допомога потерпілим від укусів тваринами;
- проведення планових сезонних заходів по зниженню чисельності диких м'ясоїдних (лисиць), комплексна суцільна дератизація мишовидних гризунів одночасно на великій території, з метою попередження зимово-весняних та осінніх підйомів епізоотії;
- широка ветеринарно-санітарна освітня та роз'яснювальна робота серед населення з питань профілактики сказу із широким застосуванням засобів масової інформації (інформаційні дошки, соцмережі).

У зонах стійкого неблагополуччя:

а) охорона великої рогатої худоби від нападу хижаків, боротьба з безпритульними тваринами (собаками та котами);

б) постійне проведення заходів із зниження чисельності диких м'ясоїдних, незалежно від строків полювання;

в) пероральна вакцинація лисиць та єнотовидних собак, епізоотичний нагляд за зоною вакцинації;

г) проведення усього комплексу заходів, передбачених «Інструкцією про заходи щодо боротьби зі сказом» від 19.01.1994.

Напрямки діяльності та заходи Програми

№ з/п	Заходи	Термін виконання	Відповідальні виконавці
1	2	3	4
Організаційні заходи			
1	Заслуховувати питання профілактики та боротьби зі сказом на засіданнях комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Курісовської сільської ради, за участю усіх зацікавлених органів виконавчої влади з прийняттям відповідних рішень	У випадку виявлення осередків	Виконавчий комітет Курісовської сільської ради
2	Уразі проведення пероральної імунізації диких м'ясоїдних тварин проти сказу на території громади, забезпечити організацію заходів для добування лисичь у обсягах передбачених Методичними рекомендаціями по плануванню, організації та проведенню пероральної імунізації диких м'ясоїдних проти сказу	Піврічно	Лісник Петрівського загальнозоологічного заказника, користувачі мисливських угідь
3	Забезпечити взаємну інформацію між державними установами ветеринарної медицини та Курісовською сільською радою щодо випадків захворювання тварин на сказ та людей, які звернулися в лікувально-профілактичні заклади за медичною допомогою з приводу укусів тваринами, підозрілими на сказ	Постійно	Курісовська сільська рада Березівська районна державна лікарня ветеринарної медицини
Профілактичні заходи			
4	Забезпечити у повному обсязі проведення щеплень собак та котів проти сказу у всіх населених пунктах територіальної громади незалежно від форм власності, а в зонах стійкого неблагополуччя також і великої рогатої худоби та інших сприйнятливих тварин	Постійно	Березівська районна державна лікарня ветеринарної медицини Тилігульський аграрний фаховий коледж
5	Забезпечити клінічний огляд та карантинування тварин, які нанесли покуси людям чи тваринам. Своєчасно повідомляти лікувально-профілактичні заклади та Курісовську сільську раду про результати нагляду	Постійно	Березівська районна державна лікарня ветеринарної медицини, державні ветеринарні інспектори, Курісовська сільська рада
6	Систематично обстежувати місця помешкання диких тварин, у випадку виявлення їх трупів з ознаками загибелі від інфекційних хвороб або виявлення живих тварин з підозрілою поведінкою негайно повідомляти	Постійно	Лісник Петрівського загальнозоологічного заказника, користувачі мисливських угідь

№ з/п	Заходи	Термін виконання	Відповідальні виконавці
1	2 працівників державної служби ветеринарної медицини і Курісовську сільську раду	3	4
7	Проводити аналіз стану антирабічної допомоги населенню та заходів профілактики сказу серед людей	Постійно	КНП «Доброславська БПЛ»
8	Забезпечити лікувально-профілактичні заклади, на які покладено надання антирабічної допомоги населенню, достатньою кількістю антирабічних препаратів (вакцина, імуноглобулін) для надання своєчасної та кваліфікованої допомоги	Щорічно	КНП «Доброславська БПЛ»
9	Упорядкувати пункти збору трупів сільськогосподарських тварин, посилити нагляд за побічними продуктами тваринного походження, що не призначені для споживання людиною, привести в належний санітарний стан всі тваринницькі ферми, не допускати утримання на них безпритульних собак і котів. Охороняти сільськогосподарських тварин від нападу хижаків	Постійно	Керівники сільськогосподарських господарств
Заходи щодо ліквідації захворювання тварин на сказ			
10	Собаки, коти та інші тварини, що покусали людей чи тварин, повинні бути негайно доставлені їх власниками (установою чи організацією та ін.) або особами, які займаються відловом бродячих собак та котів, в найближчу установу державної ветеринарної медицини для огляду та карантинування протягом 10 днів. В окремих випадках, при наявності загородженого двору або приміщення, з дозволу установи державної ветеринарної медицини тварина, що покусала людей або інших тварин, може бути залишена під розписку у власника при умові, що він зобов'язується утримувати її на прив'язі або в ізольованому приміщенні протягом 10 днів і дозволяти спеціалісту ветеринарної медицини здійснювати нагляд за цією твариною.	Постійно	Власники тварин, Березівська районна державна лікарня ветеринарної медицини
11	Своєчасно подавати подання до комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Курісовської сільської ради щодо оголошення населеного пункту або частини його з прилеглими до нього	Постійно	Комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Курісовської сільської ради, Березівська

№ з/п	Заходи	Термін виконання	Відповідальні виконавці
1	2 утілками, пасовищами, лісовим чи польовим масивом, урочищами тощо, де виявлено захворювання на сказ, неблагополучними, вводити карантинні обмеження та затверджувати план комплексних заходів щодо ліквідації сказу. Вважати неблагополучним пунктом по сказу не тільки місце виявлення джерела збудника інфекції (хворих на сказ тварин), але і навколишню територію, на яку можлива міграція диких тварин (в сільській місцевості територія радіусом у 10 км навколо пункту, ураженого сказом, а в містах і селищах відповідний житловий квартал).	3	4
12	У неблагополучному пункті забезпечити проведення щеплення тварин проти сказу, виявляти хворих тварин та підозрілих у захворюванні на сказ і умирати їх. Трупи тварин, забитих, загнаних спалювати разом із шкірою. Зняття шкіри з трупів заборонено	Постійно	Березівська районна державна лікарня ветеринарної медицини
13	Проводити широку роз'яснювальну роботу серед населення (інформаційні повідомлення) про небезпечність сказу для людей і тварин та заходи щодо профілактики та боротьби з ним	Постійно	Виконавчий комітет Курісовської сільської ради
14	При кожному випадку захворювання на сказ проводити епізоотичне розслідування (встановлення причин виникнення сказу)	Постійно	Березівська районна державна лікарня ветеринарної медицини, виконавчий комітет Курісовської сільської ради

5. ФІНАНСУВАННЯ

Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів сільського бюджету та інших джерел, не заборонених чинним законодавством, в разі необхідності.

6. КООРДИНАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ

Координація роботи по виконанню Програми та контроль покладається на Курісовську сільську раду Березівського району Одеської області.

Відповідальним за реалізацію Програми, організацію та здійснення заходів Програми визначити заступника сільського голови з питань діяльності виконавчих органів.

7. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Критеріями досягнення Програми є попередження та зменшення проявів сказу серед тварин і як наслідок зведення до мінімуму ризику завдання шкоди життю і здоров'ю людей на територію громади.

В. о. Курісовського сільського голови

Олександр ЧОРНОВОЛ